

Sygn. akt II Ca 626/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 13 listopada 2014 roku

Sąd Okręgowy w Lublinie II Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie:

Przewodniczący Sędzia Sądu Okręgowego Ewa Łuchtaj

Sędziowie: Sędzia Sądu Okręgowego Elżbieta Żak

Sędzia Sądu Okręgowego Dariusz Iskra (sprawozdawca)

Protokolant Sekretarz sądowy Emilia Trąbka

po rozpoznaniu w dniu 13 listopada 2014 roku w Lublinie, na rozprawie

sprawy z powództwa C. T.

przeciwko Skarbowi Państwa reprezentowanemu przez Dyrektora Aresztu Śledczego w L.

o zapłatę kwoty 30000 zł z odsetkami ustawowymi od dnia wydania wyroku do dnia zapłaty oraz

przeciwko Skarbowi Państwa reprezentowanemu przez Dyrektora Zakładu Karnego w R.

o zapłatę kwoty 10000 zł z odsetkami ustawowymi od dnia wydania wyroku do dnia zapłaty

na skutek apelacji powoda od wyroku Sądu Rejonowego Lublin – Zachód w Lublinie z dnia 25 kwietnia 2014 roku, w sprawie II C 543/11

I. oddala apelację;

II. zasądza od C. T. na rzecz Skarbu Państwa reprezentowanego przez Dyrektora Aresztu Śledczego w L. kwotę 600 zł (sześćset złotych) tytułem zwrotu kosztów postępowania odwoławczego;

III. zasądza od C. T. na rzecz Skarbu Państwa reprezentowanego przez Dyrektora Zakładu Karnego w R. kwotę 600 zł (sześćset złotych) tytułem zwrotu kosztów postępowania odwoławczego;

IV. przejmuje na rachunek Skarbu Państwa nieuiszczoną opłatę od apelacji w kwocie 2000 zł (dwa tysiące złotych);

V. przyznaje adwokatowi G. S. kwotę 1476 zł (tysiąc czterysta siedemdziesiąt sześć złotych) tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez tego adwokata z urzędu w postępowaniu odwoławczym, w tym kwotę 276 zł (dwieście siedemdziesiąt sześć złotych) z tytułu podatku od towarów i usług, i kwotę tę nakazuje wypłacić z sum budżetowych Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego Lublin – Zachód w Lublinie.

Sygn. akt II Ca 626/14

UZASADNIENIE

Powód C. T. wnosił o zasądzenie od pozwanego Skarbu Państwa reprezentowanego przez Dyrektora Aresztu Śledczego w L. kwoty 30000 zł z odsetkami ustawowymi od dnia wydania wyroku do dnia zapłaty oraz od Skarbu Państwa reprezentowanego przez Dyrektora Zakładu Karnego w R. kwoty 10000 zł z odsetkami ustawowymi od dnia wydania

wyroku do dnia zapłaty za naruszenie dóbr osobistych w postaci godności oraz prawa do humanitarnego traktowania w okresie odbywania kary oraz o zasądzenie od pozwanego kosztów procesu.

W uzasadnieniu swojego żądania powód wskazał, że w okresie od stycznia 2007 roku do października 2007 roku w Areszcie Śledczym w L. i od czerwca 2009 roku w Zakładzie Karnym w R. przebywał w celach, w których powierzchnia na jednego osadzonego była mniejsza niż 3 m². W związku z tym w okresie izolacji został poddany poniżającemu traktowaniu, co wynikało w szczególności ze stłoczenia, niehigienicznego pomieszczenia, nieustannego braku prywatności, ograniczenia programów zajęciowych poza celami, przeciążonym systemem opieki zdrowotnej, zwiększonym napięciem i przemocą między osadzonymi i personelem. W ten sposób, przez niezgodne z prawem działanie władzy publicznej, doszło do wyrządzenia powodowi szkody niematerialnej, a to uzasadnia żądanie pozwu (k. 2-5 – pozew; k. 10 – pismo powoda z dnia 30 sierpnia 2010 roku; k. 188 – oświadczenie pełnomocnika powoda).

*

W odpowiedzi na pozew z dnia 8 listopada 2010 roku, złożonej w dniu 15 listopada 2010 roku, pozwany – Skarb Państwa reprezentowany przez Dyrektora Zakładu Karnego w R. wniósł o oddalenie powództwa i zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów procesu według norm prawem przepisanych (k. 27-29 – odpowiedź na pozew).

W odpowiedzi na pozew z dnia 16 listopada 2010 roku, złożonej w dniu 17 listopada 2010 roku, pozwany Skarb Państwa reprezentowany przez Dyrektora Aresztu Śledczego w L. wniósł o oddalenie powództwa i zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów procesu według norm prawem przepisanych (k. 53-58 – odpowiedź na pozew).

Na rozprawie w dniu 3 grudnia 2012 roku Skarb Państwa reprezentowany przez Dyrektora Aresztu Śledczego w L. podniósł dodatkowo zarzut przedawnienia roszczenia za okres 3 lat poprzedzających wniesienie pozwu (k. 428).

*

Wyrokiem z dnia 25 kwietnia 2014 roku Sąd Rejonowy Lublin – Zachód w Lublinie:

I. oddalił powództwo wobec Skarbu Państwa – Aresztu Śledczego w L.;

II. oddalił powództwo wobec Skarbu Państwa – Zakładu Karnego w R.;

III. zasądził od C. T. na rzecz pozwanego Skarbu Państwa – Aresztu Śledczego w L. kwotę 2 406, 05 zł tytułem zwrotu kosztów procesu;

IV. zasądził od C. T. na rzecz pozwanego Skarbu Państwa – Zakładu Karnego w R. kwotę 1220, 85 zł tytułem zwrotu kosztów procesu;

V. przyznał adwokatowi G. S. kwotę 2952 zł tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu powodowi C. T. i nakazuje wypłacić tę kwotę ze Skarbu Państwa (Sądu Rejonowego Lublin – Zachód w Lublinie).

÷

W uzasadnieniu wyroku Sąd Rejonowy ustalił, że C. T. odbywał karę pozbawienia wolności w Areszcie Śledczym w L. i przebywał tam w następujących okresach: od 3 stycznia 2007 roku do 12 stycznia 2007 roku na oddziale (...) w celi (...), od 12 stycznia 2007 roku do 25 stycznia 2007 roku na oddziale (...) w celi (...), w dniu 25 stycznia 2007 roku na oddziale (...) w celi (...) i od 25 stycznia 2007 roku do 19 października 2007 roku na oddziale (...) w celi (...).

Sąd ustalił, że wobec przeludnienia panującego w celach Aresztu Śledczego w L., decyzją numer (...) z dnia 8 listopada 2006 roku w sprawie umieszczenia osadzonych w warunkach, w których powierzchnia mieszkalna wynosi mniej niż 3 m² na osobę, Dyrektor Aresztu Śledczego w L. zarządził na okres do dnia 30 czerwca 2007 roku umieszczenie osadzonych w warunkach, w których powierzchnia mieszkalna wynosi mniej niż 3 m², nakazując

wstawić w poszczególnych celach dodatkowe łóżka, zgodnie ze szczegółowym zestawieniem przedstawionym w decyzji. O fakcie przeludnienia i wydaniu przedmiotowego zarządzenia Dyrektor Aresztu Śledczego zawiadomił Sąd Okręgowy w Lublinie Wydział Penitencjarny, wskazując, że przeludnienie jednostki wynosi 124,7 %. Kolejne zarządzenia Dyrektora Aresztu Śledczego w tym przedmiocie wydane zostały w dniu 8 lutego 2007 roku – zarządzenie numer (...) na okres do dnia 30 czerwca 2007 roku, w dniu 1 kwietnia 2007 roku – zarządzenie numer (...) na okres do dnia 1 października 2007 roku, w dniu 24 sierpnia 2007 roku – zarządzenie numer (...) na okres do dnia 31 sierpnia 2007 roku. O ich wydaniu Dyrektor każdorazowo zawiadamiał Sąd Okręgowy w Lublinie Wydział Penitencjarny, wskazując na utrzymujące się przeludnienie jednostki.

Sąd Rejonowy ustalił, że cela numer (...), w której początkowo przebywał powód, była z przeznaczenia celą pięcioosobową, dostawiono do niej jedno łóżko, w związku z czym powierzchnia przypadająca na jednego osadzonego wynosiła 2,50 m⁽²⁾. Kolejna cela powoda – numer (...) – była to cela pięcioosobowa z możliwością dostawienia jednego łóżka, tak że powierzchnia na jednego osadzonego wynosiła 2,50 m⁽²⁾. Następnie powód przez jeden dzień przebywał w celi (...), z liczbą miejsc 10, a gdy dostawiono cztery łóżka, powierzchnia na jednego osadzonego wynosiła 2,15 m⁽²⁾. Powód był osadzony także w celi numer (...), z przeznaczenia celi pięcioosobowej, a gdy dostawiono jedno łóżko, powierzchnia na jednego osadzonego wynosiła 2,73 m⁽²⁾.

Sąd Rejonowy ustalił, że stan techniczny cel w Areszcie Śledczym w L., w których przebywał powód, był dostateczny. Wszystkie cele były zaopatrzone w proporcjonalny do ilości osadzonych sprzęt kwaterunkowy. W celi znajdowały się: łóżko koszarowe dla każdego osadzonego, duży stół więzienny dla czterech osadzonych lub mały stół więzienny dla dwóch osadzonych. W przypadku dostawiania do celi łóżek zapewniona była także dodatkowa ilość pozostałego wyposażenia. Każdy osadzony miał swoje miejsce przy stole. Dodatkowe łóżka w celi nie zawsze były zajęte, liczba osadzonych zmieniała się w ciągu dnia. Wszystkie cele wieloosobowe mają zabudowane kąciki sanitarne. Wszystkie cele mieszkalne mają sprawną wentylację grawitacyjną, co raz w roku jest sprawdzane przez mistrza kominiarskiego, a z przeglądu sporządzany jest protokół. Wentylacja cel i natężenie oświetlenia odpowiadało obowiązującym normom i podlegało okresowym kontrolom. Wszystkie okna w celach mieszkalnych są sprawne, a osadzeni mają do nich dostęp przez całą dobę. Na oknach z zewnątrz są umieszczone blendy, czyli urządzenia ochronne dla zabezpieczenia dobra śledztwa. Blenda jest umieszczona w odległości około 30 centymetrów od ściany zewnętrznej, a jej boki stanowi siatka stalowa, przez którą napływa świeże powietrze. Osadzeni otrzymują odpowiednią ilość środków czystości według zgłoszonych potrzeb i to oni dbają o utrzymanie czystości w celach.

Sąd pierwszej instancji ustalił, że powód miał możliwość korzystania ze świetlicy kilka razy w tygodniu. W okresie od kwietnia do października mógł też korzystać z zajęć rekreacyjnych na zewnątrz, na boiskach do piłki siatkowej. W każdym oddziale jest biblioteka, osadzeni mają także dostęp do prasy, która jest prenumerowana po kilka egzemplarzy na oddział.

Sąd Rejonowy ustalił, że C. T. w okresie od 3 stycznia 2007 roku do dnia 19 października 2007 roku pozostawał w Areszcie Śledczym w L. pod stałą opieką lekarską. W dniu 16 stycznia 2007 roku powód zgłosił lekarzowi, że leczył się na przerost prostaty, zlecono wówczas badania laboratoryjne i leczenie farmakologiczne. Powód zgłaszał bóle zatok, w dniu 17 stycznia 2007 roku wykonano rtg zatok, a w dniu 19 stycznia 2007 roku odbyła się konsultacja laryngologiczna i laryngolog zlecił leczenie przeciwwzapalne. W dniu 23 stycznia 2007 roku powód poprosił o konsultację psychiatryczną, która odbyła się w dniu 25 stycznia 2007 roku i zlecono wtedy leki uspokajające. W dniu 16 kwietnia 2007 roku powód zgłaszał dysurię, utrzymano leczenie. W dniu 19 kwietnia 2007 roku odbyła się kolejna konsultacja psychiatryczna. Podczas kolejnych wizyt u lekarza w dniach 7 maja 2007 roku, 2 lipca 2007 roku i 10 września 2007 roku powód zgłaszał jedynie problemy związane z przerostem gruczołu krokowego i zlecano adekwatne leczenie.

Sąd Rejonowy ustalił, że C. T. odbywał karę pozbawienia wolności w Zakładzie Karnym w R. i przebywał tam w następujących okresach: od 2 czerwca 2009 roku do 17 lipca 2009 roku w celi 713 i od 17 lipca 2009 roku do 20 września 2010 roku w celi (...).

Wobec przeludnienia panującego w celach Zakładu Karnego w R. Zarządzeniem (...) z dnia 1 lipca 2009 roku w sprawie umieszczania osadzonych w warunkach, w których powierzchnia w celi na jedną osobę wynosi mniej niż 3 m², Dyrektor Zakładu Karnego w R. zarządził na okres od dnia 1 lipca 2009 roku do dnia 30 września 2009 roku, że osadzeni mogą być umieszczani w warunkach, w których powierzchnia w celi na jedną osobę wynosi mniej niż 3 m². O fakcie wydania przedmiotowego zarządzenia Dyrektor Zakładu Karnego w R. zawiadomił Sąd Okręgowy w Rzeszowie Wydział Penitencjarny i Nadzoru nad Wykonywaniem Orzeczeń Karnych. Następnie Dyrektor Zakładu Karnego w R. wydał decyzję numer (...) z dnia 18 marca 2010 roku o umieszczeniu powoda na okres 14 dni, do dnia 31 marca 2010 roku, w celi, w której powierzchnia na jednego skazanego wynosi mniej niż 3 m², a następnie decyzję numer (...), z dnia 30 marca 2010 roku o umieszczeniu powoda na okres kolejnych 14 dni, do dnia 14 kwietnia 2010 roku, w celi, w której powierzchnia na jednego skazanego wynosi mniej niż 3 m². Wskazane decyzje zostały doręczone powodowi. Zarządzeniem z dnia 29 marca 2010 roku Sąd Okręgowy w Rzeszowie wyraził zgodę na łączny okres przebywania powoda, to jest 28 dni, w celi mieszkalnej, w której powierzchnia przypadająca na skazanego wynosi poniżej 3 m².

Sąd Rejonowy ustalił, że cela numer (...), w której początkowo przebywał powód, była z przeznaczenia celą trzyosobową i taka liczba osadzonych tam przebywała. Natomiast cela (...) była to cela trzyosobowa i tutaj w okresach od 17 lipca 2009 roku do 24 lipca 2009 roku oraz od 17 marca 2010 roku do 14 kwietnia 2010 roku przebywało czterech osadzonych.

Sąd ustalił, że stan techniczny cel w Zakładzie Karnym w R., w których przebywał powód, był dostateczny. Wszystkie cele były zaopatrzone w proporcjonalny do ilości osadzonych sprzęt kwaterunkowy: łóżka, szafki, stolik. Kąciki sanitarne w celach są wydzielone i zasłonięte od pozostałej części celi mieszkalnej, posiadają sprawną wentylację grawitacyjną, co podlega częstym kontrolom. Wszystkie okna w celach mieszkalnych są sprawne, w oknach nie ma blend. Osadzeni otrzymują odpowiednią ilość środków czystości do utrzymania czystości w celach. Powód miał możliwość korzystania ze świetlicy, ze spacerów i z zajęć sportowych. Wszyscy osadzeni mają dostęp do biblioteki, prasy oraz radiowęzła zakładowego. Powód nie zgłaszał problemów związanych ze współosadzonymi.

Sąd ustalił, że powód często korzystał z opieki lekarskiej; gdy zgłaszał problemy zdrowotne, zapisywany był na wizytę lekarską, czas oczekiwania wynosił od jednego dnia do tygodnia od zgłoszenia. Powód systematycznie zażywał leki. Przynosiła je powodowi na oddział pielęgniarka.

Sąd Rejonowy wskazał dowody, na podstawie których dokonał ustaleń faktycznych, i wyjaśnił, że złożone do akt przez strony dokumenty stanowią dokumenty urzędowe w rozumieniu art. 244 § 1 k.p.c., zaś ich autentyczność nie wzbudziła wątpliwości Sądu, ani stron w toku postępowania.

Sąd uznał, że wykazane dokumentami okoliczności dotyczące warunków bytowych zostały w pełni potwierdzone zgromadzonymi w sprawie dowodami osobowymi w postaci całkowicie wiarygodnych zeznań świadków: M. A., M. R., T. S., I. P., N. G., zatrudnionych w pozwanych jednostkach. Zeznania te korelowały ze sobą, jak i z treścią dokumentów, były logiczne i rzeczowe, składane w sposób spontaniczny i szczery, tak, że Sąd nie znalazł żadnych podstaw do odmówienia im wiarygodności. Sąd miał na uwadze, że pochodziły one od funkcjonariuszy, bądź pracowników Aresztu Śledczego i Zakładu Karnego w R., w których przebywał osadzony, jednak wyżej opisany sposób zeznawania, wyważony i rzeczowy, abstrahujący od osoby powoda, którego świadkowie nie kojarzyli osobiście, należało uznać za miarodajny i wiarygodny. Sąd nie znalazł żadnych podstaw, aby odmówić opisywanym zeznaniom świadków waloru wiarygodności, mając dodatkowo na uwadze, że w opisie tych faktów świadkowie nie mieli żadnych wątpliwości, zeznając w sposób stanowczy i kategoriyczny. Nie było też podstaw do uznania, że świadkowie chcieli bezpodstawnie obciążyć stronę powodową, bądź przedstawić w nadmiernie korzystnym świetle panujące warunki.

Sąd dał również wiarę zeznaniom świadka P. G., który odbywał karę pozbawienia wolności w Zakładzie Karnym w R. w tym samym okresie i w tych samych celach co powód. Zeznania tego świadka uzupełniają zgromadzony materiał dowodowy.

Sąd wskazał, że nie dał wiary zeznaniom świadka M. M., jako sprzecznym z powołanymi dowodami. Świadek podał nie prawdę, że przebywał z powodem w Areszcie Śledczym w L. w celi szesnastoosobowej od sierpnia 2007 roku przez trzy miesiące, powód przebywał bowiem wówczas w celi (...), pięćosobowej z dostawionym jednym łóżkiem. W związku z powyższym wszelkie zeznania świadka M. M. dotyczące warunków odbywania kary przez powoda w tym czasie są niewiarygodne. Ani we wskazanym przez świadka okresie, ani też w innym, powód nie przebywał przez trzy miesiące w celi z piętnastoma osobami. Jedynie przez jeden dzień – 25 stycznia 2007 roku – powód przebywał w celi (...) o liczbie dziesięciu miejsc, kiedy dostawiono cztery łóżka.

Sąd Rejonowy wskazał, że za wiarygodne uznał te zeznania powoda C. T., które potwierdzają ustalenia faktyczne, również pobyt powoda w celach, w których powierzchnia mieszkalna przypadająca na jednego osadzonego była mniejsza niż 3 m². W zeznaniach tych powód wskazał jednocześnie, że nie miał problemów z korzystaniem z opieki lekarskiej w żadnej z jednostek. Natomiast za dolegliwość, zważywszy na swoje schorzenie, uznawał konieczność korzystania z jednego sanitariatu przeznaczonych dla czternastu osób.

Sąd Rejonowy wskazał, że powództwo skierowane zarówno przeciwko Skarbowi Państwa jest bezzasadne.

Sąd Rejonowy wyjaśnił, że za podstawę prawną roszczeń powoda uznać należy w pierwszej kolejności przepis art. 417 § 1 k.c., wskazując, że dla określenia odpowiedzialności odszkodowawczej władz publicznych, obok zdarzenia sprawczego, konieczne jest ustalenie pozostałych przesłanek odpowiedzialności deliktowej, a więc szkody i związku przyczynowego. Przepis art. 417 k.c. nie zawiera w tej kwestii żadnej regulacji, a tym samym znajdują zastosowanie ogólne reguły dotyczące kompensaty szkody w mieniu (majątkowej) i na osobie (majątkowej i niemajątkowej) oraz koncepcji związku przyczynowego, w szczególności ujęte w przepisach art. 361, art. 444-448 k.c. Przepis art. 417 k.c. obecnie uniezależnia od winy władz publicznych przypisanie im obowiązku naprawienia szkody. Jeżeli niezgodne z prawem wykonywanie władzy publicznej wyrządziło uszczerbek w dobrach osobistych, ale nie stanowi deliktu ujętego w przepisie art. 445 k.c., nie jest konieczne ustalenie winy podmiotu, dla przypisania mu odpowiedzialności na podstawie art. 417 k.c. w zw. z art. 448 k.c.

Sąd Rejonowy wskazał, że zgodnie z przepisem art. 24 § 1 k.c. w razie dokonanego naruszenia dóbr osobistych, na zasadach przewidzianych w kodeksie uprawniony może żądać zadośćuczynienia pieniężnego lub zapłaty odpowiedniej sumy pieniężnej na wskazany cel społeczny. Takie ujęcie pozwala na stwierdzenie, że przepis ten nie stanowi podstawy normatywnej dla zasądzenia zadośćuczynienia w każdym wypadku bezprawnego naruszenia dóbr osobistych, lecz odsyła do przepisów szczególnych, które przewidują ten środek. Zadośćuczynienie przyznane może być tylko w wypadkach wskazanych w ustawie, to jest zgodnie z przepisem art. 445 k.c., bądź przepisem art. 448 k.c. Z żądania powoda wynika, że domagał się on zadośćuczynienia na podstawie art. 448 k.c.

Sąd Rejonowy wskazał, że osadzenie w areszcie śledczym, zakładzie karnym w przeludnionej celi może – przy spełnieniu dodatkowych przesłanek – stanowić naruszenie dóbr osobistych i tym samym rodzić odpowiedzialność Skarbu Państwa na podstawie art. 24 k.c. i art. 448 k.c. Umieszczenie osoby pozbawionej wolności w celi o powierzchni przypadającej na osadzonego mniejszej niż 3 m² może stanowić wystarczającą przesłankę stwierdzenia naruszenia jej dóbr osobistych. Ciężar dowodu, że warunki w areszcie odpowiadały obowiązującym normom i nie doszło do naruszenia dóbr osobistych, spoczywa na pozwanym (art. 6 k.c. w związku z art. 24 k.c.). Przepis art. 24 k.c., stanowiący podstawę roszczeń z tytułu naruszenia dóbr osobistych, nie wymaga dla odpowiedzialności winy sprawcy oraz przewiduje domniemanie bezprawności jego działania naruszającego dobra osobiste, co powoduje, że dochodzący ochrony nie musi tej przesłanki udowadniać, natomiast na sprawcy ciąży obowiązek wykazania, iż jego działanie było zgodne z prawem. Natomiast powód dochodzący swych roszczeń na mocy art. 448 k.c. powinien wykazać naruszenie dobra osobistego powodujące szkodę niemajątkową oraz związek przyczynowy między tym naruszeniem a szkodą niemajątkową, która spowodowana jest jego naruszeniem.

Dobrem osobistym, na naruszenie którego wskazywał powód jest jego godność, która obejmuje również prawo do godnego odbywania kary pozbawienia wolności. Zdaniem powoda do naruszenia tego dobra osobistego doszło podczas

odbywania przez powoda kary pozbawienia wolności w Areszcie Śledczym w L. w okresie od 3 stycznia 2007 roku do 17 października 2007 roku oraz w Zakładzie Karnym w R. w okresie od 1 czerwca 2009 roku do 17 lipca 2009 roku poprzez przede wszystkim osadzenie powoda w przeludnionych celach, w których na osadzonego przypadało mniej niż 3 m², przy nieodpowiednich warunkach bytowych i sanitarnych, co spowodowało u powoda dolegliwości związane z korzystaniem z kąpielarni sanitarnego, z brakiem prywatności, ze zwiększonym napięciem i przemocą między osadzonymi i personelem.

Sąd Rejonowy wyjaśnił, że ocena, czy w istocie doszło do naruszenia wskazanego dobra osobistego powoda, wymaga kumulatywnej oceny warunków odbywania kary, w tym znaczącego w tej mierze czynnika zapewnienia minimum powierzchni celi mieszkalnej. Okolicznością bezsporną jest fakt osadzenia powoda w Areszcie Śledczym w L. oraz w Zakładzie Karnym w R. w celach, w których przewidywano umieszczanie dodatkowych osadzonych, tak że powierzchnia celi przypadająca na jednego osadzonego była mniejsza aniżeli 3 m². Takie ograniczenie wynikało z zarządzeń Dyrektora Aresztu Śledczego w L. i dotyczyło całego okresu pobytu powoda w Areszcie oraz z zarządzeń Dyrektora Zakładu Karnego w R. i dotyczyło celi (...) w okresie od 17 lipca 2009 roku do 24 lipca 2009 roku, a także w okresie od 17 marca 2010 roku do 14 kwietnia 2010 roku.

Sąd Rejonowy wskazał, że z zeznań świadków – pracowników pozwanego Aresztu Śledczego w L. wynika, że nie zawsze wykorzystywana była możliwość umieszczania w celi dodatkowych osadzonych, przy czym obecnie brak jest dokumentów, które pozwalałyby stwierdzić, jak faktycznie przedstawiało się rozmieszczenie osadzonych. Powód w swoich zeznaniach wskazywał na stale występujące przeludnienie i zdaniem Sądu wobec faktu wydawania kolejnych zarządzeń Dyrektora Aresztu Śledczego w L. w sprawie umieszczenia osadzonych w warunkach, w których powierzchnia mieszkalna wynosi mniej niż 3 m² osobę i ciągłej rotacji osadzonych, takie przekonanie, odczucie powoda jest uprawnione. Osadzenie powoda w takich warunkach przez cały okres pobytu w Areszcie Śledczym w L. oraz przez wskazany okres w Zakładzie Karnym w R. należy uznać za naruszenie jego godności i prywatności, przy czym są to jedyne okoliczności (niezapewnienie powodowi minimalnej powierzchni celi), które spowodowały naruszenie dóbr osobistych powoda w czasie odbywania przez niego kary pozbawienia wolności. Powód nie wykazał bowiem, aby do naruszenia jego godności doszło poprzez niezapewnienie mu innych warunków bytowych, sanitarnych.

Sąd Rejonowy wskazał, że pomimo uznania, że warunki w których był osadzony powód, w istocie sprowadzające się do przebywania w przeludnionych celach, naruszały jego godność i prawo do prywatności, to rodzaj tego naruszenia nie przybrał takiej formy, w której można by podzielić twierdzenie powoda o osadzeniu go w niehumanitarnych warunkach, co dopiero mogłoby uzasadniać żądanie zasądzenia zadośćuczynienia. Zaznaczyć bowiem należy, że sam powód za najbardziej dolegliwe wskazuje przebywanie w czternastoosobowej celi, przy czym pobyt powoda trwał tam jeden dzień.

Sąd Rejonowy wskazał, że przy ocenie przesłanki bezprawności nie można pominąć, że powyższe dobra osobiste powoda nie zostały naruszone działaniami, które stanowiłyby indywidualnie skierowaną przeciwko niemu represję. Niedogodności, które dotyczyły powoda w związku z odbywaniem kary, w takim samym stopniu dotyczyły innych osadzonych. Warunki te zaś były takie, jakie w danej sytuacji mogła optymalnie zapewnić administracja zakładu.

W ocenie Sądu, w niniejszym procesie pozwany wykazał okoliczności wyłączające bezprawność umieszczenia powoda w celach o powierzchni niższej niż minimum ustawowe. Warunki, w jakich wobec powoda wykonywano karę pozbawienia wolności, były zgodne z ówczesnie obowiązującym przepisem art. 248 § 2 k.k.w. oraz wydanymi na jego podstawie przepisami wykonawczymi. Zaznaczyć należy, że zgodnie z art. 110 § 2 k.k.w., jednym z wymogów dotyczących warunków bytowych w celach mieszkalnych jest odpowiednia powierzchnia przypadająca na osadzonego – nie mniej niż 3 m². Odstępstwo od standardu zaludnienia celi przewidzianego w art. 110 § 2 k.k.w. przewidywał przepis art. 248 § 1 k.k.w. oraz przepisy wydane na jego podstawie. Wspomniany przepis przewidywał upoważnienie dla Ministra Sprawiedliwości do wydania rozporządzenia regulującego tryb postępowania właściwych organów w wypadku, gdy liczba osadzonych w aresztach śledczych przekroczy w skali kraju ogólną pojemność tych zakładów.

Przeprowadzone postępowanie wykazało, że decyzje Dyrektora Aresztu Śledczego w L. oraz Dyrektora Zakładu Karnego w R., ograniczające wielkość powierzchni celi przypadającą na jednego skazanego, każdorazowo zostały wydane w wypadkach określonych w art. 248 k.k.w. i przy zachowaniu trybu postępowania przewidzianego w tym przepisie oraz w przepisach wykonawczych.

W ocenie Sądu Rejonowego pozwani wykazali, że ich działanie, w tym przede wszystkim osadzenie powoda w celi w warunkach, w których powierzchnia na jedną osobę wynosiła mniej niż 3 m² było zgodne z prawem obowiązującym w okresie objętym pozwem. Należy pamiętać, że stosownie do obowiązującego wówczas art. 248 § 1 k. k. w. (uznanego wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 26 maja 2008 roku, SK 25/07, OTK-A 2008/4/62, Dz. U. z 2008 r., Nr 96, poz. 620, za niekonstytucyjny, z zastrzeżeniem odroczenia utraty jego mocy obowiązującej, a następnie uchylonego przez przepis art. 1 pkt 3 ustawy z dnia 9 października 2009 roku o zmianie ustawy – Kodeks karny wykonawczy (Dz. U. z 2009 r., Nr 190, poz. 1475), wchodzącej w życie z dniem 6 grudnia 2009 roku), w szczególnie uzasadnionych wypadkach dyrektor zakładu karnego lub aresztu śledczego mógł umieścić osadzonych, na czas określony, w warunkach, w których powierzchnia w celi na jedną osobę wynosi mniej niż 3 m². O takim umieszczeniu należało natychmiast bezzwłocznie powiadomić sędziego penitencjarnego, co – jak wskazuje treść zarządzeń dyrektorów pozwanych jednostek Skarbu Państwa i zawiadomień kierowanych do sądu penitencjarnego – bezspornie miało miejsce. Wydawane decyzje o umieszczeniu osadzonych na czas określony w warunkach, w których powierzchnia w celi na jedną osobę wynosi mniej niż 3 m², spełniały wymogi szczegółowego trybu postępowania określonego rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości z dnia 19 kwietnia 2006 roku w sprawie trybu postępowania właściwych organów w wypadku, gdy liczba osadzonych w zakładach karnych lub aresztach śledczych przekroczy w skali kraju ogólną pojemność tych zakładów (Dz. U. z 2006 r., Nr 65, poz. 459). Zgodnie z przepisami rozporządzenia, w wypadku, gdy liczba osadzonych zakwaterowanych w zakładach karnych i aresztach śledczych oraz podległych im oddziałach zewnętrznych, zwanych dalej „zakładami”, przekroczy w skali kraju ogólną pojemność tych zakładów, Dyrektor Generalny Służby Więziennej, w terminie 7 dni od dnia przekroczenia pojemności, przedstawia informację o tym, zwaną dalej „informacją”, Ministrowi Sprawiedliwości, dyrektorom okręgowym Służby Więziennej oraz dyrektorom zakładów (§ 1 ust. 1). Po otrzymaniu informacji dyrektor okręgowy Służby Więziennej oraz dyrektor zakładu jest obowiązany, każdy w zakresie swojego działania, podjąć czynności mające na celu przystosowanie pomieszczeń niewliczanych do pojemności zakładu do wymogów cel mieszkalnych (§ 2 ust. 1). W wypadku wykorzystania miejsc zakwaterowania w dodatkowych celach mieszkalnych osadzonych można umieścić, na czas określony, w warunkach, w których powierzchnia w celi na jedną osobę wynosi mniej niż 3 m² (§ 2 ust. 4).

Sąd Rejonowy wskazał, że prawidłowość takiej sekwencji działań potwierdzał wówczas wyrok z dnia 2 października 2007 roku, II CSK 269/07, (OSNC-ZD 2008, z. 3, poz. 75), w którym Sąd Najwyższy wskazał, iż zapewnienie przez Państwo godziwych warunków odbywania kary pozbawienia wolności jest jednym z podstawowych wymagań demokratycznego państwa prawnego, jednakże osadzenie skazanego w celi w warunkach, w których powierzchnia na jedną osobę wynosiła mniej niż 3 m², przy spełnieniu przesłanek określonych w art. 248 § 1 k.k.w., jest zgodne z prawem.

Sąd uznał, że w niniejszej sprawie w każdym przypadku umieszczenia powoda w celi niespełniającej wymagań co do powierzchni dochowywany był tryb postępowania przewidziany powyższymi przepisami. W żadnym wypadku nie można w takiej sytuacji mówić o bezprawnym działaniu pozwanego Skarbu Państwa. Fakt, że przepis art. 248 § 1 k.k.w. został uznany po okresie objętym pozwem za niekonstytucyjny, nic nie zmienia w tej kwestii z uwagi na fakt, iż powyższe nie działało wstecz, a utrata mocy obowiązującej została odroczone o 18 miesięcy.

Sąd Rejonowy przyjął, że nawet gdyby uznać, że przeludnienie nie miało prawnego charakteru, to w okolicznościach niniejszej sprawy nie można mówić o naruszeniu dóbr osobistych, które uzasadniałoby przyznanie powodowi zadośćuczynienia. Z literalnego brzmienia art. 448 k.c. wynika, że przyznanie przez sąd zadośćuczynienia za naruszenie dóbr osobistych ma charakter fakultatywny. W orzecznictwie Sądu Najwyższego ugruntowany jest pogląd, zgodnie z którym, sąd nie ma obowiązku zasądzenia zadośćuczynienia w każdym przypadku naruszenia dóbr osobistych (wyrok SN z dnia 19 kwietnia 2006 roku, II PK 245/05, OSNP z 2007 r. z. 7-8 poz.

101). Podstawowym kryterium decydującym o możliwości zasądzenia zadośćuczynienia winien być stopień winy naruszcyciela, rodzaj naruszonego dobra oraz poczucie pokrzywdzenia poszkodowanego. Odnosząc się do tej kwestii, przyczyn niezapewnienia osadzonym warunków metrażowych zgodnych z art. 110 § 2 k.k.w. upatrywać należy poza jednostkami penitencjarnymi, w których przebywają skazani. Jednostki te pomimo przepelnienia nie mogą odmówić przyjęcia kolejnego skazanego, a gospodarkę finansową prowadzą w oparciu o prawo budżetowe. Niedofinansowanie więziennictwa, tak jak wielu innych aspektów publicznej działalności Państwa, w tym przede wszystkim działań podejmowanych na rzecz osób nie naruszających porządku prawnego (służba zdrowia, szkolnictwo, opieka społeczna), jest efektem wieloletnich zaszczości determinowanych poprzednimi warunkami ustrojowymi i odczuwalnymi jeszcze skutkami transformacji systemu społeczno-ekonomicznego. W takich zaś realiach zasądzenie na rzecz powoda zadośćuczynienia za naruszenie jego dóbr osobistych, które nie wynikało z celowego i nacechowanego złą wolą działania jakiegokolwiek podmiotu odpowiedzialnego za warunki odbywania kary, leżałoby w sprzeczności z powszechnym poczuciem sprawiedliwości, od czego nie można abstrahować przy orzekaniu o zadośćuczynieniu. Warunki, w jakich powód odbywał karę, były takie same jak dla innych więźniów, nie mogły być więc one formą jakiegokolwiek indywidualnej dyskryminacji.

W ocenie Sądu Rejonowego o możliwości zasądzenia zadośćuczynienia decydować też powinna ocena stopnia pokrzywdzenia, którego doznała osoba żądająca ochrony prawnej. Powód poza przebywaniem w przeludnionej celi, nie wykazał, aby doznał innych dolegliwości w trakcie odbywania kary pozbawienia wolności, które uzasadniałyby twierdzenie o osadzeniu go w niegodziwych, niehumanitarnych i nieludzkich warunkach, co miałyby wywołać szkodę niemajątkową w rozmiarze mogącym być zrekomensowanym wyłącznie odpowiednią sumą pieniężną. Pomimo trudnych warunków mieszkaniowych w zakładach, w których przebywał powód, pozostałe warunki wykonywania kary były jak najbardziej zgodne z przepisami prawa.

W ocenie Sądu na ocenę zasadności pozostałych – poza przeludnieniem – zarzutów dotyczących warunków bytowych powoda w areszcie, zakładzie karnym wpływa fakt, że osoba osadzona musi liczyć się z ograniczeniami i dolegliwościami wykonywania kary pozbawienia wolności, które oczywiście nie mogą być większe, niż wynika to z koniecznej izolacji ułożonej według zasad przewidzianych przepisami. W tym kontekście powoływane przez niego zastrzeżenia do stworzonych przez pozwanego warunków przebywania w jednostkach penitencjarnych uzasadnione są jedynie w odniesieniu nieprzestrzegania minimalnej powierzchni w celach (choć bez skutków dla zasadności powództwa z przyczyn wyżej podanych), pozostałe zaś nie znajdują podstawy w materiale dowodowym sprawy.

Sąd wskazał, że uznanie powództwa za bezzasadne czyni bezprzedmiotowe rozpoznanie zarzutu przedawnienia roszczenia.

Jako podstawę prawną rozstrzygnięcia o kosztach procesu Sąd Rejonowy wskazał przepis art. 98 § 1 k.p.c.

*

Od wyroku Sądu Rejonowego Lublin – Zachód w Lublinie z dnia 25 kwietnia 2014 roku apelację wniósł powód, reprezentowany przez pełnomocnika, wskazując, że zaskarża wyrok w części obejmującej rozstrzygnięcia zawarte w punktach I, II, III i IV.

Powód zarzucił:

„1. sprzeczność istotnych ustaleń Sądu z całokształtem zebranego w sprawie materiału dowodowego polegającą na niezasadnym uznaniu, iż przebywanie w przeludnionych celach nie było naruszeniem w formie, w której można by podzielać twierdzenie powoda o osadzeniu go w niehumanitarnych warunkach podczas gdy z zebranego w sprawie materiału dowodowego, potwierdzonego również w motywacji orzeczenia Sądu wynika wprost, iż przebywanie w przeludnionych celach naruszało godność i prawo do prywatności powoda, a nadto z przywołanej przez Sąd uchwały SN wynika, iż umieszczenie osoby pozbawionej wolności w celi o powierzchni przypadającej na osadzonego mniejszej niż 3 m² może stanowić wystarczającą przesłankę stwierdzenia naruszenia jej dóbr osobistych;

2. sprzeczność istotnych ustaleń Sądu z całokształtem zebranego w sprawie materiału dowodowego poprzez wskazanie, iż w okolicznościach niniejszej sprawy nie można mówić o naruszeniu dóbr osobistych, które uzasadniałoby przyznanie powodowi zadośćuczynienia, a zasądzenie na rzecz powoda zadośćuczynienia za naruszenie jego dóbr osobistych leżałoby w sprzeczności z powszechnym poczuciem sprawiedliwości w sytuacji, gdy z zebranego w sprawie materiału dowodowego, jak i orzeczeń podniesionych przez Sąd w uzasadnieniu wyroku, wynika, iż fakt przebywania powoda w przeludnionych celach, warunki bytowe, techniczne i sanitarne tychże pomieszczeń w dostatecznym stopniu uzasadniają przyznanie powodowi zadośćuczynienia za naruszenie jego dóbr osobistych, co – naruszenie dóbr powoda – Sąd jednoznacznie przyznaje w motywacji swego wyroku.

3. sprzeczność istotnych ustaleń Sądu z całokształtem zebranego w sprawie materiału dowodowego poprzez niezasadne przyjęcie, iż pozwane jednostki Skarbu Państwa działając na podstawie art. 248 § 1 k.k.w. wykonywały swe zadania zgodnie z prawem podczas gdy Trybunał Konstytucyjny uznał niekonstytucyjność wskazanego przepisu, który co prawda został uchylony z dniem 6 grudnia 2009 r. jednakże działanie na jego podstawie przed dniem uchylenia uznać trzeba za niekonstytucyjne, a tym samym bezprawne”.

Powód wniósł o:

„1. zmianę wyroku w zaskarżonej części poprzez zasądzenie na rzecz powoda od pozwanego Skarbu Państwa – Aresztu Śledczego w L. kwoty 30000 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia wydania wyroku do dnia zapłaty oraz zasądzenie na rzecz powoda od pozwanego Skarbu Państwa – Zakładu Karnego w R. kwoty 10 000 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia wydania wyroku do dnia zapłaty.

2. zasądzenie od pozwanych na rzecz powoda kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

3. zwolnienie powoda od obowiązku uiszczenia opłaty od apelacji” (k. 585-588).

*

W odpowiedzi na apelację Skarb Państwa reprezentowany przez Dyrektora Zakładu Karnego w R. wniósł o oddalenie apelacji w całości i zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów postępowania apelacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm przepisanych (k. 612-614v).

*

Na rozprawie apelacyjnej pełnomocnik powoda popierał apelację wniesioną w imieniu powoda i wniósł o zasądzenie kosztów od pozwanego na rzecz powoda, a także o przyznanie kosztów pomocy prawnej udzielonej powodowi z urzędu, oświadczając, że koszty te nie zostały uiszczone w całości, ani w części (k. 624v).

Pełnomocnik Skarbu Państwa reprezentowanego przez Dyrektora Aresztu Śledczego w L. wniósł o oddalenie apelacji oraz o zasądzenie kosztów według norm przepisanych (k. 624v).

*

Sąd Okręgowy zważył co następuje:

Apelacja powoda jest bezzasadna i w związku z tym podlega oddaleniu na podstawie art. 385 k.p.c.

Sąd Okręgowy podziela ustalenia faktyczne Sądu pierwszej instancji oraz dokonaną przez ten Sąd ocenę zebranego w sprawie materiału dowodowego. Ponowne przytaczanie tych ustaleń oraz rozważań w zakresie oceny dowodów jest zbędne.

Nie są uzasadnione zarzuty apelacji, a przede wszystkim zarzut sprzeczności ustaleń Sądu pierwszej instancji z całokształtem zebranego w sprawie materiału dowodowego.

Powyższą ocenę należy uzupełnić o przypomnienie, że zarzut sprzeczności istotnych ustaleń sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego ma rację bytu wówczas, gdy zachodzi sprzeczność pomiędzy ustaleniami faktycznymi sądu a dowodami, które sąd ten uznał za wiarygodne. W sytuacji, gdy określony dowód czy dowody nie zostały uznane przez sąd za wiarygodne, a strona lub uczestnik postępowania uważa, że ocena ta nie jest trafna i, że dowody te powinny stanowić podstawę ustaleń faktycznych w danej sprawie, podnoszenie zarzutu sprzeczności ustaleń sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego jest bezprzedmiotowe, gdyż sprzeczność taka w rzeczywistości nie zachodzi. W takiej sytuacji zarzuty strony lub uczestnika postępowania powinny dotyczyć przebiegu postępowania dowodowego lub oceny dowodów. W przypadku uznania takich zarzutów za zasadne odmienna ocena materiału dowodowego przez sąd drugiej instancji może prowadzić do odmiennych ustaleń faktycznych niż dokonane przez sąd pierwszej instancji. Odmienne ustalenia faktyczne nie są wówczas wynikiem przyjęcia, że zachodziła sprzeczność pomiędzy zebraniem materiałem a przeprowadzonymi dowodami, ale są konsekwencją uznania za wiarygodne tych dowodów, które nie stanowiły podstawy ustaleń sądu pierwszej instancji, gdyż zostały uznane przez ten sąd za niewiarygodne lub też nie zostały przyjęte za podstawę ustaleń z innych przyczyn.

W rozpoznawanej sprawie powód nie wskazał ani faktów, które miałyby pozostawać w sprzeczności z dowodami uznanymi przez Sąd Rejonowy za wiarygodne, ani też dowodów uznanych za wiarygodne, z którymi ustalone przez ten Sąd fakty miałyby pozostawać w sprzeczności.

Podniesione w apelacji zarzuty dotyczą w przeważającej części nie ustaleń faktycznych Sądu pierwszej instancji, ale zastosowania przez ten Sąd przepisów prawa materialnego, a więc oceny prawnej tych ustaleń.

Błędne jest stanowisko Sądu pierwszej instancji co do tego, że sam fakt umieszczenia powoda w celi, w której powierzchnia mieszkalna na jednego osadzonego jest niższa niż 3 m^2 , stanowi naruszenie dobra osobistego powoda. Powierzchnia mieszkalna celi określona w ustawie Kodeks karny wykonawczy nie jest i nie była jako taka dobrem osobistym osadzonego. Dobra osobiste człowieka, to wartości ściśle związane z konkretną osobą, jako istotą ludzką. Dobra te wymienia w sposób przykładowy przepis art. 23 k.c., wskazując te najbardziej istotne: zdrowie, wolność, cześć, swobodę sumienia, nazwisko lub pseudonim, wizerunek, tajemnicę korespondencji, nietykalność mieszkania, twórczość naukową, artystyczną, wynalazczą i racjonalizatorską.

Dobrem osobistym osadzonego jest między innymi jego godność, a w szczególności prawo do godnego odbywania kary pozbawienia wolności. Sam fakt umieszczenia osadzonego w celi, w której powierzchnia mieszkalna na jednego osadzonego była niższa niż 3 m^2 , nie oznacza jeszcze naruszenia tego dobra osobistego. Naruszenie takie może nastąpić zarówno w razie umieszczenia osadzonego w celi, w której powierzchnia na jednego mieszkańca jest niższa niż 3 m^2 , jak i w celi, w której powierzchnia ta jest wyższa niż 3 m^2 . W szczególności w konkretnym wypadku warunki mieszkaniowe w celi mogą być dużo lepsze w razie umieszczenia w celi, w której powierzchnia na jednego mieszkańca jest niższa niż 3 m^2 , niż w celi o znacznie większej powierzchni jednostkowej.

W rozpoznawanej sprawie Sąd Rejonowy prawidłowo ustalił, że umieszczeniu powoda w celach o powierzchni mieszkalnej na jednego mieszkańca niższej niż 3 m^2 i zamieszkiwaniu przez powoda w tych celach we wskazanych w uzasadnieniu okresach nie towarzyszyły jakiegokolwiek inne okoliczności (nieuzasadnione uciążliwości w odbywaniu kary pozbawienia wolności), które pozwalałyby na ocenę, że naruszona została godność powoda, w szczególności w zakresie godnego odbywania kary pozbawienia wolności. Prawidłowo przyjął Sąd pierwszej instancji, że powód nie przytoczył żadnych wiarygodnych dowodów, które potwierdzałyby jego twierdzenia w tym zakresie.

Apelacja nie zawiera żadnych konkretnych zarzutów w tym zakresie, ograniczając się jedynie do sformułowania, że „z zebranego materiału dowodowego (...) wynika, (...) fakt przebywania powoda w przeludnionych celach, warunki bytowe, techniczne i sanitarne tych pomieszczeń”.

Ogólnikowość podniesionego zarzutu nie pozwala na szersze odniesienie się do jego treści.

Z prawidłowych ustaleń faktycznych Sądu pierwszej instancji wynika również, że zmniejszenie powierzchni mieszkalnej na jednego osadzonego w celach, w których przebywał powód, nie było tego rodzaju, że już samo przez się powodowałoby naruszenie godności osoby osadzonej z powodu takiego przeludnienia w celach, które bez potrzeby występowania dodatkowych okoliczności uniemożliwiałoby godne odbywanie kary.

÷

Nie jest uzasadniony zarzut przytoczony w punkcie 3 części wstępnej apelacji.

Trafna jest ocena Sądu pierwszej instancji co do tego, że w okresie do dnia 5 grudnia 2009 roku przepis art. 248 § 1 k.k.w. zachowywał swoją moc obowiązującą, a zatem w tym okresie umieszczenie osadzonych przez dyrektora zakładu karnego lub aresztu śledczego, na czas określony, w warunkach, w których powierzchnia w celi na jedną osobę wynosi mniej niż 3 m², nie może być uznane za bezprawne, jeżeli tylko zostały zachowane pozostałe wymagania wynikające z powołanego przepisu.

Wyrokiem z dnia 26 maja 2008 roku, wydanym w sprawie SK 25/07, Trybunał Konstytucyjny orzekł, że:

„I. Art. 248 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy (Dz. U. Nr 90, poz. 557, ze zm.) jest niezgodny z art. 40, art. 41 ust. 4 i art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej oraz nie jest niezgodny z art. 31 ust. 3 Konstytucji.

II. Przepis wymieniony w części I wyroku traci moc obowiązującą z upływem 18 (osiemnastu) miesięcy od dnia ogłoszenia wyroku w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej”.

Z powołanego wyżej wyroku Trybunału Konstytucyjnego i z faktu jego ogłoszenia w Dzienniku Ustaw w dniu 5 czerwca 2008 roku jednoznacznie wynika, że przepis 248 § 1 k.k.w. miał obowiązywać formalnie w wewnętrznym porządku krajowym do dnia 5 grudnia 2009 roku. Wynikało to z faktu zastosowania przez Trybunał Konstytucyjny przepisu art. 190 ust. 3 zd. 1 in fine Konstytucji.

Faktycznie przepis art. 248 § 1 k.k.w. został uchylony z dniem 6 grudnia 2009 roku na podstawie art. 1 pkt 3 ustawy z dnia 9 października 2009 roku o zmianie ustawy – Kodeks karny wykonawczy (Dz. U. Nr 190, poz. 1475). Ustawa ta weszła w życie z dniem 6 grudnia 2009 roku (art. 2 ustawy).

W ocenie Sądu Okręgowego za niedopuszczalną należy uznać możliwość

oceny i badania przez sąd powszechny zgodności z ustawą i Konstytucją, przepisu prawa powszechnie obowiązującego, a w przypadku stwierdzenia niekonstytucyjności, odmowy zastosowania przepisu w konkretnej sprawie, w sytuacji, w której nastąpiło odroczenie utraty mocy obowiązującej przez niekonstytucyjny przepis, orzeczone wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego. Tego rodzaju praktyka byłaby sprzeczna z przepisami art. 190 ust. 1 i 3 Konstytucji i czyniłaby je iluzorycznymi, czy wręcz bezprzedmiotowymi. Przy stosowaniu takiej praktyki mogłaby się pojawić koncepcja niestosowania przez sądy w szczególności przepisów ustawowych uznanych za niezgodne z konstytucją, co do których nastąpiło odroczenie utraty mocy obowiązującej. Podstawą prawną odroczenia utraty mocy obowiązującej przepisów uznanych za niezgodne z Konstytucją jest orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego wydane na podstawie przepisów art. 190 ust. 1 i 3 Konstytucji.

W związku z powyższym za niedopuszczalną należy uznać możliwość niestosowania przez sądy powszechne przepisów art. 190 ust. 1 i 3 Konstytucji. Powyższe stanowisko znajduje oparcie w orzecznictwie Sądu Najwyższego¹.

÷

Mając na uwadze powyższe rozważania, należało oddalić apelację powoda, jako bezzasadną.

*

Na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z art. 99 k.p.c. i w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. Sąd Okręgowy:

a) zasądził od C. T. na rzecz Skarbu Państwa reprezentowanego przez Dyrektora Aresztu Śledczego w L. kwotę 600 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania odwoławczego;

b) zasądził od C. T. na rzecz Skarbu Państwa reprezentowanego przez Dyrektora Zakładu Karnego w R. kwotę 600 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania odwoławczego.

W związku z tym, że apelacja powoda została oddalona w całości, powód jest stroną przegrywającą sprawę w całości w postępowaniu odwoławczym. Powinien zatem zwrócić pozwanemu koszty poniesione w postępowaniu odwoławczym.

Koszty te obejmują wynagrodzenie jednego pełnomocnika procesowego pozwanego, ustalone na podstawie § 6 pkt 5 w zw. z § 12 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz. U. z 2013 roku, poz. 490 – tekst jednolity).

Przepis art. 98 § 3 k.p.c., mający odpowiednie zastosowanie w postępowaniu odwoławczym, stanowi, że do niezbędnych kosztów procesu strony reprezentowanej przez adwokata zalicza się wynagrodzenie, jednak nie wyższe niż stawki opłat określone w odrębnych przepisach i wydatki jednego adwokata, koszty sądowe oraz koszty nakazanego przez sąd osobistego stawiennictwa strony.

Przepis art. 99 k.p.c., mający odpowiednie zastosowanie w postępowaniu odwoławczym, stanowi, że stronom reprezentowanym przez radcę prawnego lub rzecznika patentowego oraz Skarbowi Państwa reprezentowanemu przez Prokuratorię Generalną Skarbu Państwa zwraca się koszty w wysokości należnej według przepisów o wynagrodzeniu adwokata.

W rozpoznawanej sprawie stroną pozwaną stanowi jeden podmiot – Skarb Państwa, który jest reprezentowany przez dwa organy i dwóch pełnomocników procesowych. Okoliczność, że Skarb Państwa był reprezentowany przez dwa organy – Dyrektora Aresztu Śledczego w L. oraz Dyrektora Zakładu Karnego w R., nie zmienia faktu, iż pozwanemu w ramach zwrotu kosztów procesu należy się zwrot wynagrodzenia tylko jednego pełnomocnika będącego radcą prawnym. Koszty z tego tytułu Sąd Okręgowy zasądził na rzecz jednego podmiotu (Skarbu Państwa), wskazując jednak, że odpowiednia część kosztów postępowania odwoławczego pozostaje w związku z każdym z organów reprezentujących Skarb Państwa w postępowaniu odwoławczym.

*

Na podstawie art. 113 ust. 1 (a contrario) ustawy z dnia 28 lipca 2005 roku o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. z 2014 roku, poz. 1025 – tekst jednolity) Sąd Okręgowy przejął na rachunek Skarbu Państwa nieuiszczoną opłatę od apelacji w kwocie 2000 zł. W związku z tym, że apelacja powoda została oddalona w całości, a powód był zwolniony od obowiązku uiszczenia opłaty, brak jest podmiotu, który byłby zobowiązany do uiszczenia opłaty na rzecz Skarbu Państwa.

W rozpoznawanej sprawie nie zachodziła również podstawa faktyczna do zastosowania przepisu art. 113 ust. 2 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych.

*

Na podstawie art. 29 ust. 1 ustawy z dnia 26 maja 1982 roku – Prawo o adwokaturze (Dz. U. z 2014 roku, poz. 635 – tekst jednolity ze zmianą) w związku z § 2 ust. 3 i § 19 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz. U. z 2013 roku, poz. 461 – tekst jednolity) Sąd Okręgowy

przyznał adwokatowi G. S. kwotę 1476 zł tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez tego adwokata z urzędu w postępowaniu odwoławczym, w tym kwotę 276 zł z tytułu podatku od towarów i usług, i kwotę tę nakazał wypłacić z sum budżetowych Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego Lublin – Zachód w Lublinie.

Przyznana kwota obejmuje opłatę za czynności adwokata z tytułu zastępstwa prawnego, obliczoną według stawki określonej w § 6 pkt 5 w zw. z § 13 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia z dnia 28 września 2002 roku i powiększoną o stawkę podatku od towarów i usług.

*

Z tych wszystkich względów i na podstawie powołanych wyżej przepisów Sąd Okręgowy orzekł jak w sentencji wyroku.

1 Por.: uzasadnienie uchwały SN z dnia 7 grudnia 2007 roku, III CZP 125/07, OSN C 2008, z. 12, poz. 138; uzasadnienie uchwały z dnia 3 lipca 2003 roku, III CZP45/03, OSN C 2004, z. 9, poz. 136; uzasadnienie postanowienia SN z dnia 16 kwietnia 2008 roku, I CZ 29/08, OSN C – ZD 2009, z. 2, poz. 43; wyrok SN z dnia 20 kwietnia 2006 roku, IV CSK 28/06, OSN C 2007, z. 2, poz. 31; wyrok SN z dnia 20 kwietnia 2006 roku, IV CSK 38/06, Lex nr 398455.